

4. Udovichenko Ye. T. *Sistemnoie modelirovaniie, analiz i proektirovaniie proizvodstvenno-ekonomicheskikh sistem [The system modeling, analysis and projecting of industrial and economic systems]*. Lviv : VNI metrology, 1982. 82 p.
5. Vyslchenko I. P. *Vyshcha matematika dlia ekonomistiv (spetsialni rozdil) [Higher Mathematics for Economists (special parts)]*. Kyiv : Kondor, 2007. 352 p.
6. Lysetskyi A. S., Chaban H. V. *Analiz hospodarskykh system z vykorystannia matematychnykh ta informatsiynykh funktsii [Analysis of economic systems with the use of mathematical and information functions]*. *Ekonomichnyi visnyk Universytetu [Economic Bulletin of University]*. Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2014. Vol. 22/3. pp. 74-78.
7. Hataulyn A. M., Kharytonova L. A., Havrylov H. V. *Ekonomiko-matematychni metody u planuvanni silskohospodarskoho vyrobnytstva [Economic and mathematical methods in planning agricultural production]*. Kyiv : «High School», 1978. 216 p.
8. Chumachenko N. G., Savchenko A. P., Kornev V. G. *Priniatii reshenii v upravlenni proizvodstvom [Decision making in production management]*. Kyiv : Tekhnika, 1978. 129 p.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Лисецький Анатолій Степанович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту і контролінгу ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Кіото, 9, кв.35, м. Київ, 252156, Україна.

e-mail: Lysetsky@meta.ua

Паламарчук Оксана Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 34 кв.202, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна.

e-mail: oxanapalamarчук@yandex.ua

Чабан Галина Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аудиту і контролінгу ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Чайковського, 5, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна.

e-mail: lesia.tirbah@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Лисецький Анатолій Степанович, доктор економічних наук, професор, зав.кафедри учета, аудита и контролинга ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»
ул.Кіото, 9, кв.35, г. Киев, 252156, Украина.

e-mail: Lysetsky@meta.ua

Паламарчук Оксана Николаевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского, 34 кв.202, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина.

Чабан Галина Викторовна, кандидат экономических наук, доцент, зам. зав. кафедры учета, аудита и контролинга ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»
ул. Чайковського, 5, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина.

e-mail: lesia.tirbah@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHORS

Lysetskyi Anatolii Stepanovich, Ph.D. in Economical Science,
«Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University»
9, Kiotost, 35 flat, Kyiv, 252156, Ukraine

e-mail: Lysetsky@meta.ua

Palamarchuk Oksana Mykolaiivna, Ph.D. in Economics Science, Associate SHEE «Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University»
34, Sukhomlynskyi st., 202 flat, Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, 08401, Ukraine

Chaban Galina Victorivna, Ph.D. in Economics Science, Associate SHEE «Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University»
5, Chaykovskogost., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, 08401, Ukraine

УДК 334.01.012.22

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ

Макогон І.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання управління державним сектором економіки.

Метою дослідження є здійснення оцінки ефективності механізму управління державним сектором економіки в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті розкрито сутність механізму управління державним сектором економіки та підходи щодо оцінки його ефективності. Здійснено аналіз динаміки кількості об'єктів, які змінили державну та комунальну форму власності, об'єктів незавершеного будівництва, малої приватизації в цілому та за групами, оцінку ефективності управління державним сектором економіки. Визначено проблеми управління державним сектором економіки.

Галузь застосування результатів. Система державного фінансового регулювання, механізм управління державним сектором економіки.

Висновки. Ефективність управління державним сектором полягає в досягненні мети управління, певного якісного результату діяльності або стану об'єкта управління з максимальною економією ресурсів, зокрема нагромадження національного багатства; охорони національної спадщини; раціонального використання, охорони і відтворення природних ресурсів; забезпечення сталого розвитку виробничої та соціальної інфраструктури країни. Ефективне управління дозволяє максимізувати результати володіння, користування та розпорядження об'єктами власності в рамках законодавчо встановлених обмежень.

Найбільш масштабний і прискорений процес роздержавлення в Україні припав на роки масової приватизації (1992 – 1998 рр.). Найвідчутніше вплинула на зміну структури власності в вітчизняній економіці масштабна приватизація об'єктів груп Б, В і Г. За цей час змінили форму власності 8157 державних об'єктів, що становило 92% всіх проданих за 20 років об'єктів зазначених груп. Причому у період масової приватизації у приватну власність перейшли фактично всі підприємства галузей, які обслуговували внутрішній ринок, а саме: оптової і роздрібно торгівлі, харчової, легкої і місцевої промисловості, промисловості будівельних матеріалів, з надання побутових послуг тощо. Приватна власність зайняла головну позицію в експортоорієнтованих галузях – чорній металургії, хімічній промисловості і галузях, пов'язаних з ними – коксохімічній, видобутку залізної руди, розподілення електроенергії.

Ключові слова: державний сектор економіки, механізм управління державним сектором економіки, державні підприємства.

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ

Макогон И.И.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы управления государственным сектором экономики.

Целью исследования является осуществление оценки эффективности механизма управления государственным сектором экономики в Украине.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, структурный, сравнительный, факторный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье раскрыта сущность механизма управления государственным сектором экономики и подходы к оценке его эффективности. Осуществлен анализ динамики количества объектов, которые изменили государственную и коммунальную форму собственности, объектов незавершенного строительства, малой приватизации в целом и по группам, оценку эффективности управления государственным сектором экономики. Определены проблемы управления государственным сектором экономики.

Область применения результатов. Система государственного финансового регулирования, механизм управления государственным сектором экономики.

Выводы. Эффективность управления государственным сектором заключается в достижении цели управления, определенного качественного результата деятельности или состояния объекта управления с максимальной экономией ресурсов, в частности накопления национального богатства; охраны национального наследия; рационального использования и воспроизводства природных ресурсов; обеспечение устойчивого развития производственной и социальной инфраструктуры страны. Эффективное управление позволяет максимизировать результаты владения, пользования и распоряжения объектами государственной собственности, в рамках законодательно установленных ограничений.

Наиболее масштабный и ускоренный процесс разгосударствления в Украине пришелся на годы массовой приватизации (1992 - 1998 гг.). Ощутимо повлияла на изменение структуры собственности в отечественной экономике масштабная приватизация объектов групп Б, В и Г. За это время изменили форму собственности - 8157 государственных объектов, что составило 92% всех проданных за 20 лет объектов указанных групп. Причем в период массовой приватизации в частную собственность перешли практически все предприятия отраслей, обслуживающих внутренний рынок, а именно: оптовой и розничной торговли, пищевой, легкой и местной промышленности, промышленности строительных материалов, по предоставлению бытовых услуг и тому подобное. Частная собственность заняла ведущую позицию в экспортноориентированных отраслях - черной металлургии, химической промышленности и отраслях, связанных с ними - коксохимической, добычи железной руды, распределение электроэнергии.

Ключевые слова: государственный сектор экономики, механизм управления государственным сектором экономики, государственные предприятия.

EVALUATION OF CONTROL MECHANISM PUBLIC SECTOR

Makogon I.

The subject of research is theoretical and practical questions of public sector economics.

The study is evaluating the effectiveness of the management of the public sector in Ukraine.

Research methods. The paper used set of scientific methods and approaches, including systemic, structural, comparative, factorial methods that allowed to realize conceptual integrity of the study.

The results. The article reveals the essence of the mechanism of management of the public sector and approaches to assess its effectiveness. The analysis of the dynamics of the number of objects that changed state and municipal property, unfinished construction, small-scale privatization in general and in groups, assess the effectiveness of public sector economics. The problems of public sector economics.

Range of application results. The system of financial regulation mechanism of the public sector.

Conclusions. The effectiveness of public sector management is to achieve management objectives, specific performance or quality of the facility management with maximum savings of resources, including the accumulation of national wealth; protection of national heritage; sustainable use, protection and restoration of natural resources; sustainable development of industrial and social infrastructure. Effective management maximizes the results of possession, use and disposal of property within the statutory limits.

The most massive and accelerated process of privatization in Ukraine took place in the years of mass privatization (1992 - 1998 years.). The most notable impact on the change in the ownership structure of the domestic economy scale privatization of groups B, C and D. During this time changed the ownership of public facilities 8157, representing

92% of all sold objects for 20 years these groups. Moreover, during the mass privatization of private property crossed virtually all areas of the company that served the domestic market, namely the wholesale and retail food, light and local industry, construction materials, the provision of public services and so on. Private ownership has taken place in major export industries - steel industry, chemical industry and industries related - coke, iron ore mining, distribution of electricity.

Keywords: *public sector, mechanism of the public sector, state enterprises.*

Постановка проблеми. Проблема оцінки ефективності системи управління державним сектором економіки є однією із найбільш актуальних завдань у країнах як з розвинутою так і трансформаційною економікою. Роль власності як основи системи господарства обумовлює характер перетворень як у цій сфері так в цілому економічної системи країни.

Процеси оптимізації державного сектору, підвищення ефективності його управління сприймаються суспільством неоднозначно. Дискутуються питання щодо доцільності проведення приватизації, обґрунтованості темпів та обраних її напрямів і пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань управління державним сектором економіки можна назвати праці Дж.Б'юкенена [1], Дж.М.Кейнса [5], П.Самуельсона [8], А.Сміта [9] та інших. Проблеми формування механізму управління державним сектором економіки досліджувались у працях вітчизняних вчених: К.М. Агеєва [4], Л.Т. Верховодова [4], О.Й. Пасхавер [4], О.В. Пильтя [6], О.Ю. Рудченко [7] та інших.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання управління державним сектором економіки.

Метою дослідження є здійснення оцінки ефективності механізму управління державним сектором економіки в Україні.

Результати дослідження. На даний час щодо оцінки ефективності управління державним сектором економіки існують два підходи: з урахуванням критерію рентабельності для підприємств державної та комунальної форм власності та з урахуванням корисності для суспільства. У першому випадку базовими є ринкові критерії прибутку, рентабельності, терміну окупності капітальних витрат тощо. У другому випадку задоволення суспільних потреб, створення і використання необхідних суспільних благ. Така ефективність є соціальною та більшою мірою пов'язана з можливостями держави щодо задоволення суспільних потреб. Критерієм ефективності діяльності державного сектору служить також його внесок у зниження витрат приватного підприємництва та підвищення його конкурентоспроможності.

Таким чином, ефективність управління державним сектором полягає в досягненні мети управління, певного якісного результату діяльності або стану об'єкта управління з максимальною економією ресурсів, зокрема нагромадження національного багатства; охорони національної спадщини; раціонального використання, охорони і відтворення природних ресурсів; забезпечення сталого розвитку виробничої та соціальної інфраструктури країни. Ефективне управління дозволяє максимізувати результати володіння, користування та розпорядження об'єктами власності в рамках законодавчо встановлених обмежень.

Серед базових принципів ефективності в теорії управління основне місце належить ієрархічній співвідпорядкованості в діяльності систем і підсистем різних рівнів. Пріоритетними є цілі, завдання, критерії функціонування головної системи, системи вищого рівня. Успішність, якість, ефективність роботи систем нижчих рівнів ієрархії визначаються мірою їх сприяння досягненню цілей і вирішення завдань головної системи. У цьому контексті об'єкти державної власності забезпечують досягнення цілей і вирішення завдань державного управління в цілому. Відповідно до зазначеного визначають і ефективність управління ними. При цьому важливим є визначення з якою метою будуть використані дані ресурси державної власності. Звідси випливає першочергове завдання визначення взаємозв'язків між завданнями державного управління та об'єктами державної власності, які залучають до вирішення кожного з них. Потім встановлюють вимоги до їх якісних та кількісних характерних ознак, які і будуть визначальними в оцінках ефективності та результативності управління даною сукупністю об'єктів державної власності.

У міжнародних стандартах якості, результативність визначають як «ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів». Разом з тим, поняття результативності та якості управління державним сектором можна досить чітко розділити за ключовими ознаками їх вимірювання та оцінки. Результативність у міру досягнення поставлених цілей і вирішення сформульованих завдань управління, а якість у міру відповідності встановленій системі стандартів і обмежень, причому як у процесі, так і за результатами управління.

Важливо відмітити, що більш низька рентабельність державної власності являє собою звичайне явище в країнах з ринковою економікою. Зазначене пов'язано з специфічною галузевою структурою підприємств державної власності.

На даний час з урахуванням зарубіжного досвіду управління державним сектором здійснюють у трьох формах: пряме управління безпосередньо керуючими структурами власника, непряме управління через зовнішні структури, які залучаються власником за договорами довірчого управління, за схемами аутсорсингу, параметричне управління за допомогою нормативного встановлення заборон та дозволів, обмежень і пільг, правил та процедур пов'язаних з управлінням даним видом об'єктів.

Відповідно, оцінка ефективності управління здійснюється при обґрунтуванні кожної з названих форм. Важливу роль набувають оцінки порівняльної ефективності при альтернативному виборі між формами прямого і непрямого управління. Це одна з основних проблем при обґрунтуванні переходу до схем управління типу аутсорсингу, при узгодженні економічних параметрів договорів довірчого управління, в оцінках діяльності управлінських структур в системі державного управління.

Протягом останніх років в Україні створено необхідні умови для досягнення цілей і завдань щодо управління державним сектором: нормативне закріплення моделей управління державним майном; створення умов для впровадження ефективних моделей корпоративного управління; розширення правових підстав для реструктуризації державних підприємств; створення правових умов для оптимізації механізмів управління державними установами; розвиток інструментів приватизації[10].

Разом з тим потрібно продовжити роботу з подолання наступних системних проблем: оптимізації державного сектору; порушення принципів справедливої конкуренції в секторах зі значною участю держави; відсутність однозначних цілей управління державним майном та повноти обліку об'єктів державного майна; недостатня ефективність управління

державним майном, що приводить до незадовільних результатів фінансово-господарської діяльності організацій або втрати контролю над об'єктами управління; недостатній рівень корпоративного управління компаній з державною участю, включаючи низький рівень захисту прав міноритарних акціонерів і недостатній обсяг прав з доступу до інформації; недостатня мотивація та відповідальність усіх учасників процесу управління державним майном.

Таким чином, рівень ефективності механізму управління державним сектором економіки в Україні не характеризується спроможністю реалізовувати стратегічні цілі управління, забезпечувати ефективність господарювання державних об'єктів, відповідний рівень дохідності прав власності держави та гарантувати збереження державного майна.

У 2014 році в Україні налічувалось 3340 зареєстрованих суб'єктів господарювання, але лише 1829 діючих (55 %). Загальна кількість працівників, зайнятих на суб'єктах господарювання, становить біля 0,9 млн. осіб. Сукупний чистий збиток склав – 115,4 млрд.грн. тоді як сукупні активи складають 868,6 млрд.грн.

Переважаюча частина суб'єктів господарювання належить до енергетичної галузі - 70 % сукупних активів та 15 % сукупних активів інфраструктури. До інших важливих галузей економіки, в яких задіяні суб'єкти господарювання, належать машинобудівна, хімічна та агропромислова галузі.

Всі державні підприємства підпорядковуються профільним міністерствам та відомствам. Важливо відмітити, що до державних підприємств Міністерства економічного розвитку і торгівлі належать 346 підприємств або 12 % (з них 213 недіючих або 62 %).

На 100 найбільших суб'єктів господарювання припадає близько 80 % сукупного чистого доходу та 90 % сукупних активів. До найбільших суб'єктів господарювання належать:

Енергетична галузь: Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (видобування та транспортування газу), ПАТ «Центренерго» (теплова енергетика), державне підприємство Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» (атомна енергетика), державні вугільні шахти енергетична галузь;

Інфраструктура: «Укрзалізниця», Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта», міжнародні аеропорти, у тому числі державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», Укравтодор;

Машинобудування: державне підприємство «Антонов» (провідний виробник літаків), ПАТ «Турбоатом» (провідна компанія з виробництва турбін), ПАТ «Сумхімпром» та ПАТ «Одеський припортовий завод» (виробництво добрив);

Агропромисловий комплекс: ПАТ «Державна продовольчозернова корпорація України», державне підприємство спиртової та лікерогорілчаної промисловості «Укрспирт» (державна монополія з виробництва спирту).

За результатами 2014 року 740 із 1833 діючих суб'єктів господарювання (за винятком банків) мали загальний збиток 80 млрд. гривень, з них 63 млрд. гривень збитків зазнала Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». Частина зазначених збитків зумовлена слабкою економічною ситуацією, девальвацією гривні та водночас недостатнім рівнем операційної ефективності суб'єктів господарювання.

Важливо відмітити, що низький рівень ефективності суб'єктів господарювання та прозорості їх операційної діяльності створюють тиск на державний бюджет. Зокрема, у 2014 році обсяг субсидій, наданих суб'єктам господарювання, становив близько 2 % валового внутрішнього продукту, тоді як обсяг непрямих субсидій, що не були враховані в бюджеті, більше 6 % валового внутрішнього продукту, що переважно відображають державну підтримку Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України».

В основному прибутки у державному секторі забезпечують суб'єкти природних монополій – 99,8%, невелику частку – 1,2% – вносять господарські товариства, у статутних фондах яких держава має понад 50%, решта державних підприємств збиткова. Рентабельність активів державних підприємств за останні роки є від'ємною. Тоді як у приватному секторі в середньому складає біля 10 %. До ключових проблем діяльності підприємств в усіх галузях належать: низька конкурентоспроможність продукції, обмежене та дороге зовнішнє фінансування, недосконалі стандарти корпоративного управління.

Важливо відмітити, що починаючи з 1992 року в Україні приватизовано 29209 об'єктів державної форми власності та 101512 об'єктів комунальної власності. Змінено форму державної та комунальної форми власності відповідно: об'єктів групи А – 14185 та 96845; об'єктів групи БВГ – 8872 та 2678; об'єктів групи Д – 4012 та 1161; об'єктів групи Е – 1035 та 349; об'єктів групи Ж – 1105 та 402. (табл.1). В середньому показник кількості об'єктів, які змінили державну форму власності за 1995-2014 роки склав – 1241,7 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 3187,3 об'єктів, за 1999-2003 роки – 1635,2 об'єктів, 2004-2010 роки – 472,1 об'єктів, 2011-2014 роки – 150,8 об'єктів.

Відповідні показники кількості об'єктів групи А за 1995-2014 роки склали – 603,7 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 1378,0 об'єктів, за 1999-2003 роки – 815,4 об'єктів, 2004-2010 роки – 293,7 об'єктів, 2011-2014 роки – 107,0 об'єктів; об'єктів групи БВГ – за 1995-2014 роки склали – 349,9 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки - 1480 об'єктів, за 1999-2003 роки – 119 об'єктів, 2004-2010 роки – 14,6 об'єктів, 2011-2014 роки – 10,3 об'єктів; об'єктів групи Д – за 1995-2014 роки склали – 199,7 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки 185,5 об'єктів, за 1999-2003 роки – 496,2 об'єктів, 2004-2010 роки – 98,3 об'єктів, 2011-2014 роки – 20,8 об'єктів; об'єктів групи Е – за 1995-2014 роки склали – 53,3 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки 189,7 об'єктів, за 1999-2003 роки – 59,8 об'єктів, 2004-2010 роки – 17,1 об'єктів, 2011-2014 роки – 6,3 об'єктів; об'єктів групи Ж – за 1995-2014 роки склали – 65,0 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки - 6,0 об'єктів, за 1999-2003 роки – 144,8 об'єктів, 2004-2010 роки – 48,4 об'єктів, 2011-2014 роки – 9 об'єктів.

В середньому показник кількості об'єктів, які змінили комунальну форму власності за 1995-2014 роки склав – 4601,3 тис. об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 7891,0 об'єктів, за 1999-2003 роки – 5036,6 об'єктів, 2004-2010 роки – 4434,9 об'єктів, 2011-2014 роки – 1058,5 об'єктів.

Відповідні показники кількості об'єктів групи А за 1995-2014 роки склали – 4393,2 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 7200 об'єктів, за 1999-2003 роки – 4861 об'єктів, 2004-2010 роки – 4366,3 об'єктів, 2011-2014 роки – 1048,8 об'єктів; об'єктів групи БВГ – за 1995-2014 роки склали – 112,1 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки - 540,5 об'єктів, за 1999-2003 роки – 15,2 об'єктів, 2004-2010 роки – 0,3 об'єктів, 2011-2014 роки – 0,3 об'єктів; об'єктів групи Д – за 1995-2014 роки склали – 54,6 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки 95,5 об'єктів, за 1999-2003 роки – 84 об'єкти, 2004-2010 роки – 39 об'єктів, 2011-2014 роки – 4,3 об'єктів; об'єктів групи Е – за 1995-2014 роки склали – 18,4 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки 70,3 об'єктів, за 1999-2003 роки – 14,6 об'єктів, 2004-2010 роки – 8,4 об'єктів, 2011-2014 роки – 1,5 об'єктів; об'єктів групи Ж – за 1995-2014 роки склали – 23,6 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки 9 об'єктів, за 1999-2003 роки – 61,8 об'єктів, 2004-2010 роки – 20,9 об'єктів, 2011-2014 роки – 15,5 об'єктів.

Таблиця 1. Динаміка кількості об'єктів, які змінили державну форму власності, за групами за 1992-2014 роки

Роки	Всього	Групи				
		А	БВГ	Д	Е	Ж
1992-1993	1645	789	826	8	22	-
1994	2731	1323	1398	10	-	-
1995	4099	1759	2319	21	-	-
1996	4680	2330	1980	197	173	-
1997	2018	772	867	246	133	-
1998	1952	651	754	278	263	6
1999	1659	682	256	386	166	169
2000	1705	678	147	616	66	198
2001	1649	816	89	599	25	120
2002	1594	903	66	483	17	125
2003	1569	998	37	397	25	112
2004	686	310	35	190	37	114
2005	722	423	12	197	19	71
2006	672	387	11	201	9	64
2007	488	372	7	49	15	45
2008	282	220	17	15	14	16
2009	250	191	11	23	9	16
2010	205	153	9	13	17	13
2011	168	117		30	9	12
2012	168	113	16	25	6	8
2013	441	209	131	61	17	23
2014	708	407	146	89	27	39
Всього	29209	14185	8872	4012	1035	1105

*Зроблено автором за даними www.spfu.gov.ua/[2]

Протягом 1992-2014 років приватизовано 5170 об'єктів незавершеного будівництва (група Д). В середньому показник кількості об'єктів незавершеного будівництва (група Д) за 1995-2014 роки склав – 254,9 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 272,5 об'єктів, за 1999-2003 роки – 2877,2 об'єктів, 2004-2010 роки – 4842,7 об'єктів, 2011-2014 роки – 5144,3 об'єктів.

Кількість об'єктів малої приватизації за 1992-2014 роки склала – 110834 об'єктів. Разом з тим, в середньому відповідний показник за 1995-2014 роки склав – 5087,6 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 10090,0 об'єктів, за 1999-2003 роки – 4861,4 об'єктів, 2004-2010 роки – 4665,7 об'єктів, 2011-2014 роки – 1106,3 об'єктів.

Внаслідок приватизаційних процесів створено вагомий недержавний сектор економіки, який включає 11545 акціонерних товариств за 1992-2014 роки. В середньому показник кількості акціонерних товариств за 1996-2014 роки склав – 589 об'єктів, при цьому за 1995-1998 роки – 1917 об'єктів, за 1999-2003 роки – 1069 об'єктів, 2004-2010 роки – 11 об'єктів, 2011-2014 роки – 8 об'єктів.

Від приватизації державного майна до загального фонду Державного бюджету за 1992-2014 роки надійшло 63,7 млрд.грн. В середньому за 2000-2014 роки обсяг надходжень загального фонду Державного бюджету України склав – 4164,4 грн., при цьому за 2004-2010 роки – 5068,1 грн., 2011-2014 роки – 5047,6 грн.

Важливо відмітити, що доходи від управління об'єктами державної власності складаються з дивідендів і орендної плати за використання державного майна. Проте тривалий час питанням забезпечення бюджетних доходів за рахунок управління об'єктами державної власності в Україні приділялась не достатня увага. Лише у 2005 році урядом було поставлено завдання суттєво збільшити надходження до бюджету у вигляді дивідендів і орендних платежів. Завдяки жорстким заходам до бюджету були перераховані 1,79 млрд.грн. дивідендів. Однак після послаблення урядового тиску обсяги дивідендних надходжень різко скоротилися. Надходження дивідендів нарахованих на державні акції до Державного бюджету України за 2000-2014 роки склала 7591,8 млрд.грн. В середньому за 2000-2014 роки обсяг надходжень від дивідендів до Державного бюджету України склав – 440,5 млн. грн., при цьому за 2004-2010 роки – 606,2 млн. грн., 2011- 2014 роки – 424,4 млн.грн.

Разом з тим, відмічається досить низький рівень дохідності управління державними корпоративними правами. Максимальний показник дохідності склав у 2005 році 6,3% (відношення дивідендів до номінальної вартості корпоративних прав). Потім він став падати і за останні п'ять років становить близько одиниці. Зазначений рівень дохідності управління державними корпоративними правами свідчить про неналежні результати роботи більшості державних підприємств, вимивання з них коштів, завищення витрат на тлі заниження прибутків та неефективне використання державного майна.

Від оренди державного майна до Державного бюджету України за 2000-2014 роки надійшло 7591,8 млрд.грн. При цьому, за досліджуваний період обсяг фактичних надходжень значно перевищує плановий показник. В середньому за 2000-2014 роки обсяг фактичних надходжень коштів від оренди державного майна до Державного бюджету України склав – 506,1 млн. грн., при цьому за 2004-2010 роки – 461,6 млн. грн., 2011-2014 роки – 988,3 млн.грн. Тоді як планові показники складали за 2000-2014 роки – 406,8 млн.грн., за 2004-2010 роки – 381,2 млн. грн., 2011-2014 роки – 778,6 млн.грн.

Протягом 2014 року державну форму власності змінили 100 об'єктів. Місцевими органами приватизації та регіональними відділеннями за угодами з органами місцевого самоврядування змінено комунальну форму власності 694 об'єктів. Від приватизації об'єктів комунальної форми власності отримано і перераховано коштів до відповідних місцевих бюджетів у сумі 3,88 млн.грн. Виконано планові завдання з оренди державного майна на 123,9 %, до державного бюджету надійшло 983,956 млн. грн. Дивідендів від господарських товариств, що належать до сфери управління Фонду державного майна до державного бюджету перераховано 403,01 млн. грн. Від приватизації державного майна та інших надходжень, безпосередньо пов'язаних з процесом приватизації, надійшло 465,993 млн. грн. До загального фонду

державного бюджету з урахуванням залишку станом на 01 січня 2014 року в сумі 895,9 тис. грн.. перераховано 466,889 млн. грн., що становить майже 100 % виконання скоригованого планового завдання. У тому числі, від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягали приватизації, надійшло 2,931 млн. грн. До загального фонду державного бюджету з урахуванням залишку станом на 01 січня 2014 року в сумі 10,6 тис. грн.. перераховано 2,941 млн грн.

З початку процесу приватизації на 1 січня 2015 року реформовано 122944 об'єкта, з яких більше ніж три чверті (94343 об'єкта) належали до комунальної форми власності, інші (28601 об'єктів) – до державної (без врахування даних АР Крим та м. Севастополя). Переважна більшість об'єктів (84,8%) відносились до групи А, інші об'єкти – до груп В, Г (9,0%), Д (4,0%), Ж (1,2%) та Е (1,0%). За регіональним розподілом значна кількість об'єктів групи А була зосереджена в Донецькій (11764), Львівській (11644), Дніпропетровській (7120), Харківській (6826), Запорізькій (5138) областях та м. Києві (12153). За групами В, Г більшість реформованих об'єктів спостерігалася у Донецькій (963), Дніпропетровській (786), Харківській (684), Луганській (616), Одеській (599), Київській (585) областях та м. Києві (692). Процес приватизації майна підприємств, установ, організацій здійснювався в основному шляхом викупу, 55,76% об'єктів придбано цим способом. Кількість об'єктів за способами приватизації (без врахування даних АР Крим та м. Севастополя) станом на 1 січня 2015 року розподіляється таким чином.

Питома вага кількості реформованих об'єктів державної форми власності перевищує середній показник в державі (23,26%) у Вінницькій (43,94%), Житомирській (41,41%), Чернігівській (38,37%), Рівненській (36,92%), Київській (34,49%), Черкаській (31,51%), Донецькій (31,32%), Одеській (29,34%), Луганській (28,63%), Миколаївській (27,88%), Полтавській (27,17%), Сумській (26,86%), Волинській (26,76%), Кіровоградській (25,22%) та Тернопільській (24,16%) областях. А в місті Києві (91,25%), Івано-Франківській (89,07%), Львівській (87,23%), Закарпатській (86,05%), Чернівецькій (84,13%), Харківській (79,43%), Дніпропетровській (77,39%), Запорізькій (77,06%), Херсонській (76,93%) та Хмельницькій (76,75%) областях питома вага кількості реформованих об'єктів комунальної форми власності перевищує середній показник в Україні (76,74%).

За регіональною ознакою найбільше об'єктів групи А реформовано у Харківській (167), Львівській (151), Сумській (50), Дніпропетровській (34), Житомирській (30), Полтавській (30), Донецькій (30) областях. За групами В, Г реформувалися об'єкти в Черкаській (2), Вінницькій (1), Житомирській (1) та Одеській (1) областях. Об'єкти малої приватизації (групи А) комунальної форми власності, які становили 99,6% від загальної кількості об'єктів цієї класифікаційної групи, реформувалися переважно шляхом викупу (77,42%), продано на аукціонах (15,34%) та на конкурсній основі (7,24%). Об'єкти групи А державної форми власності приватизувалися, в основному шляхом викупу – 78,08%, на аукціоні – 20,55% та на конкурсній основі – 1,37%. Переважну кількість об'єктів групи Д державної форми власності продано на аукціонах (7) та шляхом викупу (4).

Вищенаведені дані свідчать, що частіше об'єктами приватизації стають структурні підрозділи, серед яких здебільшого приміщення, будівлі та споруди, які за класифікацією відносяться до об'єктів групи А (96,2%). Серед способів приватизації впродовж 2014 року найпоширенішими були викуп (76,7%), продаж на аукціоні (16,5%), продаж на конкурсній основі (6,5%) та продаж акцій акціонерних товариств (0,3%) від загальної кількості реформованих об'єктів по Україні.

Приватизація державного та комунального майна за останні роки здійснюється виключно за грошові кошти. Сумарна номінальна вартість статутних капіталів об'єктів великої приватизації (групи В, Г) становить – 160,917 млн. грн.

Важливо відмітити, недостатній рівень ефективності контролю над процесами розпорядження державним майном і розподілом прибутків. При розпорощенні державних компаній і підприємств між численними органами виконавчої влади реально здійснити контроль за рухом державного майна дуже складно. Безконтрольний процес відчуження майна продовжує здійснюватися в процедурах фіктивного банкрутства і застави, при проведенні додаткової емісії акцій, в рамках державних холдингових і акціонерних компаній.

Разом з тим, на даний час переважно усі державні підприємства не мають історії якісного аудиту річної фінансової звітності, що значно ускладнює можливість підвищення ефективності корпоративного управління. Відсутність кваліфікованих аналітичних команд у державних установах, які здійснюють управління державними підприємствами ускладнює підготовку фінансових звітів щодо їх діяльності. Більшість державних підприємств повинні одночасно виконувати суперечливі цілі, що призводить до невизначеності щодо забезпечення виконання соціальних зобов'язань.

Таким чином, найбільш масштабний і прискорений процес роздержавлення припав на роки масової приватизації (1992 – 1998 рр.). Найвідчутніше вплинула на зміну структури власності в вітчизняній економіці масштабна приватизація об'єктів груп Б, В і Г. За цей час змінили форму власності 8157 державних об'єктів, що становило 92 % всіх проданих за 20 років об'єктів зазначених груп. Причому у період масової приватизації у приватну власність перейшли фактично всі підприємства галузей, які обслуговували внутрішній ринок, а саме: оптової і роздрібної торгівлі, харчової, легкої і місцевої промисловості, промисловості будівельних матеріалів, з надання побутових послуг тощо. Приватна власність зайняла головну позицію в експортоорієнтованих галузях – чорній металургії, хімічній промисловості і галузях, пов'язаних з ними – коксохімічній, видобутку залізної руди, розподілення електроенергії.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен Дж. М. *Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави: Пер. з англ.* / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв – К. : Вид. Дім «КМ Академія», 2004. – 175 с.
2. Дані сайту Фонду державного майна України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.spfu.gov.ua/
3. Дані сайту Міжнародного валютного Фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/russian/>
4. *Державний сектор і функції держави у період кризи [Текст] / О.Й.Пасхавер, Л.Т. Верховодова, О.М. Кошик, К.М. Агеева, Д.П. Згортюк. – Київ : СПД Моляр С.В., 2009. – 130 с.*
5. Кейнс Дж.М. *Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж.М.; пер. с англ. – М.: Гелиос, 2012. – 352 с.*
6. Пильтяй О. В. *Державний сектор економіки: теорія, методологія, управління розвитком [Текст]: монографія / О. В. Пильтяй. – Київ : КНТЕУ, 2010. – 392 с.*
7. *Реформування відносин власності в Україні [Текст] / ред. О. Ю. Рудченко, С. Ю. Ледомська ; Науково-дослідний економічний ін-т Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Фонд держ. майна України. – К. : КФ ДП НДЕІ, 2004. – 502 с.*

8. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ. – М.: Вільямс, 2010. – 1360 с.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит; пер. с англ. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
10. Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

References

1. Bjukenen Dz. M. Suspilni finansy i suspilny vybir: Dva protyleznych bacennia derzavy: per. z anhl. / Dz. M. Bjukenen, R. A. Masgrejv – K. : Vyd. Dim «KM Akademiya», 2004. – 175 s.
2. Data Site State Property Fund of Ukraine : www.spfu.gov.ua/
3. Dani sajtu Mižnarodnoho valiutnoho Fondu : <http://www.imf.org/external/russian/>
4. Deržavny sektor i funkciji deržavy u period kryzy / O.J.Paschaver, L.T. Verchovodova, O.M. Košyk, K.M. Ahejeva, D.P. Zhortiuk. – Kyiv : SPD Moliar S.V., 2009. – 130 s.
5. Kejns Dž.M. Obščaja teorija zaniatosti, procenta y deneh / Kejns Dž.M.; per. s anhl. – M.: Helyos, 2012. – 352 s.
6. Pyltiaj O.V. Deržavny sektor ekonomiky: teorija, metodolohija, upravlinnia rozvytkom : monohrafija / O.V. Pyltiaj. – Kyiv : KNTEU, 2010. – 392 s.
7. Reformuvannia vidnosyn vlasnosti v Ukrajinі / red. O. Ju. Rudčenko, S. Ju. Liedomska ; Naukovo-doslidny ekonomičny in-t Ministerstva ekonomiky ta z pytaň jevropеjskoj intehraciji Ukrajinу, Fond derž. majna Ukrajinу. – K. : KF DP NDEI, 2004. – 502 s.
8. Samueľson P. Ekonomika / P. Samueľson, V. Nordhauz; per. z anhl. – M.: Vyľjams, 2010. – 1360 s.
9. Smyt A. Yssledovanye o pryrode y pryčynach bohatsva narodov / A. Smyt; per. s anhl. – M.: Socěkhyz, 1962. – 684 s.
10. Ukaz Prezydenta Ukrajinу № 5/2015 vid 12 sičnia 2015 roku «Pro Stratehiju staloho rozvytku «Ukrajinа – 2020» : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.htm>

ДАНІ ПРО АВТОРА

Макогон Іван Іванович, головний економіст-фінансист відділу прогнозування акцизного податку, митних та інших платежів управління прогнозування доходів Департаменту податкової, митної політики та методології бухгалтерського обліку Міністерства фінансів України
вул. Межигірська 11, м. Київ, 04071, Україна

ДАННЫЕ О АВТОРЕ

Макогон Иван Иванович, главный экономист-финансист отдела прогнозирования акцизного налога, таможенных и других платежей управления прогнозирования доходов Департамента налоговой, таможенной политики и методологии бухгалтерского учета Министерства финансов Украины
ул. межигорская 11, г. Киев, 04071, Украина

DATA ABOUT THE AUTHOR

Makogon Ivan, Chief Financial Economist Forecasting Department of the excise tax, customs and other payments Management revenue forecasting Department of tax and customs policies and accounting methodology Ministry of Finance of Ukraine
st. Mezhygirskа 11, m. Kyiv, 04071, Ukraine

УДК 330.34 (1-22)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Морозюк Н.В.

Предметом роботи є сукупність теоретичних положень та прикладних проблем формування організаційно-функціональної складової системи управління сільських територій.

Метою роботи є удосконалення організаційно-функціональної складової системи управління сільських територій в умовах сучасних інституційних змін.

Методологія проведення роботи. Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, системно-структурний аналіз та діалектичний метод наукового пізнання. Для реалізації поставлених завдань застосовувалися такі методи: абстрактно-логічний, системного аналізу, порівняння, історичний та інші.

Результати роботи. Розроблено організаційно-функціональну модель управління сільськими територіями, яка побудована таким чином, що її основні суб'єкти виконуючи свої функції, не втручаються у діяльність одне одного, а доповнюють її, тим самим утворюючи єдиний механізм забезпечення комфортних умов для життєдіяльності населення. на принципах соціальної відповідальності та партнерств. Проаналізовано сучасні трансформаційні зміни інституційної системи сільських територій, зокрема встановлено загрози у результаті реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Реалізувати положення Концепції щодо передачі більшості владних функцій Концепції без погіршення якості наданих населенню послуг можливо лише після розширення самоврядних економічних функцій громад. Запропоновано підхід до розподілу функцій органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері регулювання сільської економіки. Акцентовано увагу на тому що функції органів державної влади орієнтовані на вироблення «правил гри» та нагляд за їх виконанням, а органів місцевого самоврядування створення умов для суб'єктів господарювання, які мають важливе соціальне значення та притягнення до відповідальності порушників, які порушують організаційно-правові норми держави та суспільства.